

บทที่ 2

บัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงินในประเทศไทย

เพื่อเป็นพื้นฐานความเข้าใจเกี่ยวกับบัตรเครดิต ในบทนี้จะได้กล่าวถึง

1. ความหมายของบัตรเครดิต
2. ขั้นตอนและวิธีการทำงานของบัตรเครดิต
3. ประเภทของบัตรเครดิต
4. ประวัติความเป็นมาของบัตรเครดิต
5. วิวัฒนาการของบัตรเครดิตในประเทศไทย
6. บัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงินในประเทศไทย

ความหมายของบัตรเครดิต

บัตรเครดิต หมายถึง บัตรที่อำนวยความสะดวกในการสร้างเครดิตให้กับผู้ถือ กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า บัตรเครดิต เป็นหลักฐานชนิดหนึ่ง que แสดงว่าเจ้าของหลักฐานนี้ จะได้รับสินเชื่อผู้บริโภค (Consumer Credit) สำหรับการซื้อสินค้าและบริการจากผู้ขายในระยะเวลาหนึ่ง¹

ขั้นตอนและวิธีการทำงานของบัตรเครดิต

1. บริษัทหรือธนาคารผู้ออกบัตร (Card Issuer) ออกบัตรให้แก่สมาชิกบัตร (Card Member)
2. สมาชิกบัตรนำบัตรมาซื้อสินค้าและบริการ ที่ร้านค้าหรือสถานบริการที่รับบัตร (Service Establishment) สถานรับบัตรนั้นจะนำบัตรเครดิตของลูกค้า พร้อมแบบฟอร์มหลักฐานการขาย (Sales Slip) ที่ทางผู้ออกบัตรมอบไว้ มาเข้าเครื่องรูดบัตร (Imprinter Machine) เพื่อบันทึกชื่อผู้ถือบัตร เลขประจำตัวสมาชิกบัตร ชื่อ สถานที่ตั้งและเลขที่บัญชีของสถานรับบัตร จากนั้นก็จะกรอราคาสินค้า และให้สมาชิกบัตรลงลายมือชื่อให้เหมือน

¹ Robert N. Baird, "Credit Card," Encyclopedia Americana 8 (1975): 167.

กับที่ได้เขียนเป็นตัวอย่างไว้ก่อนแล้วบนตัวบัตร

3. สถานรับบัตรจะส่งหลักฐานการขายไปยังผู้ออกบัตรเพื่อเรียกเก็บเงิน
4. ผู้ออกบัตรจะชำระเงินให้สถานรับบัตรแทนสมาชิกบัตร แล้วจะสรุปรวมรายการจ่ายของผู้ออกบัตรเป็น statement มาเรียกเก็บเงินจากสมาชิกบัตรเป็นงวดๆ แล้วแต่ผู้ออกบัตรจะกำหนด เช่น งวดละ 10 วันหรือ 30 วัน เป็นต้น
5. เมื่อสมาชิกบัตรได้รับ statement ก็ชำระเงินแก่ผู้ออกบัตรตามเงื่อนไข

ประเภทของบัตรเครดิต

การแบ่งประเภทของบัตรเครดิตทำได้หลายวิธี แล้วแต่จะพิจารณาใช้ปัจจัยอะไรเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง แต่โดยทั่วไปแล้วนิยมแบ่งตามลักษณะของผู้ออกบัตรเป็นเกณฑ์ นอกจากนี้ยังมี การแบ่งตามลักษณะการให้เครดิต และการแบ่งตามขอบเขตพื้นที่ (area) ของการใช้บัตร

การแบ่งตามลักษณะผู้ออกบัตร¹ แบ่งได้เป็น 3 ประเภทคือ

1. บัตรเครดิตของธนาคาร (Bank Card) ธนาคารหรือกลุ่มธนาคารเป็นผู้ออกบัตร เช่น บัตรเครดิตธนาคารกสิกรไทย บัตรเครดิตอเนกประสงค์ศรีนคร สำหรับบัตรเครดิตบางบัตร มีสาขาหรือตัวแทนที่ให้บริการบัตรเครดิตกระจายอยู่ทั่วโลก เช่น บัตรมาสเตอร์การ์ดและวีซ่าการ์ด
2. บัตรเครดิตของบริษัทที่ประกอบธุรกิจบัตรเครดิต (Company Card) ได้แก่ บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส และบัตรไดเนอร์คลับ ซึ่งมีตัวแทนและสถานที่รับบัตรอยู่ในประเทศต่าง ๆ เพื่อให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่สมาชิก
3. บัตรเครดิตของธุรกิจอื่น ๆ (Private House Credit Card) เช่น บัตรเครดิตของโรงแรม โรงพยาบาลเอกชน ภัตตาคารและห้างสรรพสินค้า บัตรเครดิตประเภทนี้มีขอบเขตค่อนข้างจำกัด เนื่องจากสมาชิกสามารถใช้บริการได้เฉพาะที่เท่านั้น

¹ "บัตรเครดิต: เงินในทศวรรษนี้และทศวรรษต่อไป," สรุปข่าวธุรกิจ 16 (1-15 มีนาคม 2528): 13.

สำหรับขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะบัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงินที่ออกโดยธนาคารและบริษัทบัตรเครดิต ซึ่งต่อไปจะใช้คำว่า "บัตรเครดิต" แทน "บัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงิน"

การแบ่งตามลักษณะการให้เครดิต¹ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. เครดิตการ์ด (Credit Card) จะจำกัดวงเงินเครดิตในแต่ละเดือนหรือวงวดการชำระเงิน ได้แก่ บัตรเครดิตธนาคารกสิกรไทย บัตรเครดิตตอเนกประสงค์ศรีนคร บัตรมาสเตอร์การ์ด และบัตรวีซ่า

2. ชาร์จการ์ด (Charge Card) ไม่กำหนดวงเงินใช้จ่าย ได้แก่ บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส บัตรไดเนอร์คลับ

จะเห็นได้ว่าบัตรเครดิตของธนาคารจัดอยู่ในประเภทเครดิตการ์ดและบัตรเครดิตของบริษัทบัตรเครดิตจัดอยู่ในประเภทชาร์จการ์ด

การแบ่งตามขอบเขตพื้นที่ของการใช้บัตร² (Area of Usage) แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่ใช้ได้เฉพาะในประเทศไทย (Domestic Card) ได้แก่ บัตรเครดิตธนาคารกสิกรไทย บัตรเครดิตตอเนกประสงค์ศรีนคร บัตรไดเนอร์ส(ประเทศไทย)

2. บัตรที่ใช้ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (International Card) ได้แก่ บัตรมาสเตอร์การ์ด บัตรวีซ่า บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส และบัตรไดเนอร์ส (สากล)

จะเห็นได้ว่าบัตรไดเนอร์สเป็นบัตรยี่ห้อเดียวที่มีทั้งชนิดที่ใช้ได้เฉพาะในประเทศและใช้ได้ทั่วไป

¹ "Spical Report Credit Cards," Business in Thailand(June 1984):66.

² "เงินพลาสติก ฮิต ," การเงินธนาคาร 2 (เมษายน 2526):55

ประวัติความเป็นมาของบัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงิน¹

บัตรเครดิตเริ่มมีครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา เมื่อ พ.ศ.2493 จากการที่ แฟรงค์ แมคนามารา ได้เชิญเพื่อนไปร่วมรับประทานอาหารค่ำที่ภัตตาคารแห่งหนึ่งในนิวยอร์ก และหลังจากที่ได้รับประทานอาหารแล้ว แมคนามารา จึงเตรียมจะจ่ายเงินให้กับทางภัตตาคาร แต่ปรากฏว่าเขาได้ลืมกระเป๋าเงินไว้ที่บ้าน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นทำให้ แมคนามารา พยายามหาวิธีการที่จะช่วยแก้ไขและป้องกันไม่ให้เกิดเหตุการณ์นี้อับอายแบบนี้เกิดขึ้นอีก ในที่สุดก็ได้มีการเสนอตั้งสโมสรไดเนอร์สขึ้นมา มีการออกบัตรให้แก่สมาชิกสำหรับใช้ประจำตัว แต่ในระยะแรกนั้นบัตรเครดิตยังไม่เป็นที่ยอมรับแพร่หลาย มีสมาชิกที่ถือบัตรไดเนอร์สเพียง 200 ราย และมีร้านที่ยอมรับบัตรเพียง 29 แห่ง ซึ่งเป็นโรงแรม 2 แห่งและภัตตาคารอีก 27 แห่ง

จนกระทั่งถึง พ.ศ.2495 สโมสรไดเนอร์สจึงได้รับความนิยมนจนสามารถจะกล่าวได้ว่าเป็นธุรกิจระดับชาติ และในปีต่อมาก็ได้เปิดสาขาในต่างประเทศเป็นแห่งแรกที่อังกฤษ และต่อไปก็ขยายไปเปิดที่แคนาดา ลาตินอเมริกา และฮาวาย ไม่กี่ปีต่อมาก็มีทั่วยุโรปและความนิยมนี้ยังขยายต่อไปถึงตะวันออกกลาง ตะวันออกไกล แอฟริกา และทั่วยุโรปอเมริกา

หลังจากที่บัตรไดเนอร์สออกมาได้ประมาณ 8 ปี บริษัทอเมริกันเอ็กซ์เพรส ก็เปิดกิจการบัตรเครดิตขึ้นอีกรายหนึ่ง และในปีต่อมาก็คือ พ.ศ.2502 ธนาคารแห่งอเมริกา ในแคลิฟอร์เนีย ได้เริ่มออกบัตรแมงค้ออเมริกันการ์ด และหลังจากนั้นสามปี ธนาคารแห่งอเมริกาก็ได้ประสบความสำเร็จอย่างงดงามโดยมีธนาคารอื่น ๆ ทั่วยุโรปยอมรับเป็นตัวแทนจำหน่ายบัตรเครดิตให้แก่ลูกค้าที่มีประวัติเครดิตดี

จากความสำเร็จของบัตรแมงค้ออเมริกันการ์ด ธนาคารพาณิชย์หลายแห่งจึงได้เริ่มเปิดกิจการบัตรเครดิตกัน ใน พ.ศ.2509 ธนาคารแถบทางตะวันออกของอเมริการ่วมกับ เวลส์ ฟาร์โก และธนาคารอีก 3 แห่งทางแคลิฟอร์เนียได้ออกบัตรเครดิตมาสเตอร์ชาร์ดออกมาแข่งกับบัตรแมงค้ออเมริกันการ์ด

¹ "Plastic money : Fierce race to get more numbers,"

ต่อมาเมื่อประมาณ พ.ศ. 2514 ได้มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญเนื่องจากกลุ่มธนาคารผู้ก่อตั้งคือ ธนาคารแห่งอเมริกานั้น กลับมีจำนวนน้อยกว่าจำนวนธนาคารสมาชิก พวกธนาคารสมาชิกจึงรวมตัวกันตั้งเป็น "วีซ่า อินเตอร์เนชันแนล" ขึ้น โดยธนาคารแห่งอเมริกาดำเนินการลงจากธนาคารผู้ก่อตั้งมาเป็นธนาคารสมาชิกธนาคารหนึ่ง บัตรแบงก์อเมริการัดก็หมดไป เปลี่ยนมาเป็นวีซ่าแทน สำหรับบัตรมาสเตอร์การ์ดก็คล้ายกันคือ เปลี่ยนจากมาสเตอร์การ์ดมาเป็นมาสเตอร์การ์ด ส่วนธนาคารสมาชิกก็ปะปนกันไป

วิวัฒนาการของบัตรเครดิตในประเทศไทย

การใช้บัตรเครดิตเริ่มขึ้นในเมืองไทยเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2503¹ โดยผู้ถือบัตรส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศที่เดินทางเข้ามาทำธุรกิจในประเทศไทย ส่วนผู้ถือบัตรที่เป็นคนไทยในขณะนั้นต่างก็เป็นสมาชิกกับสถาบันออกบัตรที่อยู่ในต่างประเทศทั้งสิ้น เพราะยังไม่มีบริษัทดำเนินธุรกิจออกบัตรเครดิตในประเทศไทยเลยในขณะนั้น ส่วนสถานรับบัตรก็มีจำนวนจำกัดอยู่ในแวดวงธุรกิจบางประเภทเท่านั้น เช่น โรงแรมที่มีแขกชาวต่างประเทศมาพัก ภัตตาคารใหญ่ ๆ และร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าแก่ชาวต่างประเทศ

เมื่อประเทศไทยเริ่มมีการออกบัตรเครดิตได้เองเมื่อปี พ.ศ. 2512² ตลาดบัตรเครดิตก็วิวัฒนาการเรื่อยมา ซึ่งสามารถสรุปได้เป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะบุกเบิก (พ.ศ. 2512-2514) มีคุณลักษณะที่สำคัญคือ
 - 1.1 มีผู้ออกบัตรอยู่เพียงรายเดียว คือ บริษัทไดเนอร์สคลับ(ประเทศไทย)
 - 1.2 ผู้บริโภคยังไม่รู้จักบัตรเครดิต
 - 1.3 ใช้พนักงานขาย(Sales-Force) ในการเจาะตลาด กลยุทธ์ของบริษัทไดเนอร์ส ในระยะเริ่มแรกก็คือ การส่งพนักงานขายเข้าหาผู้หลักผู้ใหญ่ที่เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางในวงสังคม³

¹ "วีซ่าการ์ด บัตรอำนวยความสะดวกทั่วโลก," สรุปข่าวธุรกิจ 17 (1-15 กุมภาพันธ์ 2529):19.

² "ตลาดเงินพลาสติกเดือด ," ตอกเบ้ย 5 (เมษายน 2529):26.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

2. ระยะเริ่มขยายตัว (พ.ศ.2515-2524) คุณลักษณะที่สำคัญคือ

2.1 มีผู้ออกบัตรเข้าสู่ตลาดมากขึ้น คือ มีธนาคารหลายแห่งเริ่มออกบัตรเครดิตของตัวเองขึ้น ซึ่งมีทั้งที่เป็นบัตรเครดิตของคนไทยเองและบัตรเครดิตของต่างประเทศ ดังรายละเอียดต่อไปนี้¹

พ.ศ.2515 ธนาคารกสิกรไทยได้ร่วมกับธนาคารศรีนครออกบัตรเครดิตอเนกประสงค์ แต่เนื่องจากปัญหาด้านการบริหารและความขัดแย้งในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้ถือบัตร จึงทำให้ทั้งสองฝ่ายแยกตัวออกจากกันเพื่อไปออกบัตรเครดิตของตนเอง โดยธนาคารกสิกรไทยออกบัตรชื่อ "บัตรเครดิตธนาคารกสิกรไทย" และธนาคารศรีนครออกบัตรชื่อ "บัตรอเนกประสงค์ธนาคารศรีนคร" เมื่อปี พ.ศ.2521

พ.ศ.2517 ธนาคารกสิกรไทย ได้เริ่มออกบัตรเครดิตที่สามารถใช้ได้ทั้งในประเทศและต่างประเทศคือ บัตรมาสเตอร์การ์ด และต่อมาใน พ.ศ.2522 ก็ออกบัตรเพิ่มขึ้นอีกชื่อหนึ่ง คือบัตรวีซ่า

พ.ศ.2524 ธนาคารไทยพาณิชย์ก็ได้เปิดบริการออกบัตรวีซ่าและบัตรมาสเตอร์การ์ดขึ้น

2.2 ผู้บริโภคเริ่มรู้จักบัตรเครดิต ซึ่งเป็นผลมาจากการที่มีผู้ออกบัตรหลายรายเข้ามาในตลาด ทำให้ผู้บริโภคได้มีการรับรู้เกี่ยวกับบัตรเครดิตมากขึ้น ทั้งจากการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และจากการพบเห็นป้ายสติ๊กเกอร์ที่ติดตามหน้าร้านค้าที่รับบัตร

2.3 การรณรงค์หาสมาชิกบัตรทำในวงแคบคือ จำกัดอยู่ในกลุ่มของลูกค้าธนาคาร การโฆษณาประชาสัมพันธ์ใช้สื่อที่เจาะจงไปยังกลุ่มลูกค้าโดยเฉพาะ เช่น วารสารของนักธุรกิจ เป็นต้น

2.4 สถานรับบัตรเริ่มกระจายออกไป เพื่อให้สมาชิกบัตรสามารถใช้บัตรในการจับจ่ายใช้สอยประจำวันได้ เช่น ตามร้านซูเปอร์มาร์เก็ต ห้างสรรพสินค้า ห้างอาหาร ภัตตาคาร โรงพยาบาล เป็นต้น

3. ระยะเจริญเติบโต (พ.ศ.2524 เป็นต้นมา) เริ่มจากการเข้ามาเปิดกิจการของบริษัทอเมริกันเอ็กซ์เพรส(ไทย)จำกัด ในปี พ.ศ.2524 ซึ่งทำให้ตลาดเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญดังนี้

¹ "ตลาดเงินพลาสติกเดือด ," ตอกเบ้ย 5 (เมษายน 2529) 26-27.

3.1 มีการแข่งขันกันมากขึ้น เนื่องจากบริษัทอเมริกันเอ็กซ์เพรส ได้ทุ่มเทความพยายามทางการตลาด (Marketing Effort) ในการเข้ามาเปิดกิจการในประเทศไทยเป็นอย่างมาก และเป็นผู้ออกบัตรรายแรกที่น่ากλυททางการตลาดใหม่ ๆ เข้ามาใช้ เช่น การริเริ่มโฆษณาบัตรเครดิตทางโทรทัศน์ และการรณรงค์หาสมาชิกโดยการส่งจดหมาย (Direct Mail) ไปยังกลุ่มเป้าหมาย เป็นต้น จึงทำให้ผู้ออกบัตรเครดิตรายอื่นต้องเพิ่มความพยายามทางการตลาดตามไปด้วย

3.2 ผู้บริโภคมีการรับรู้ (Awareness) ในเรื่องของบัตรเครดิต ซึ่งเป็นผลมาจากการโฆษณาของบัตรเครดิตอเมริกันเอ็กซ์เพรส ซึ่งการโฆษณาในระยะแรกเป็นการเน้นเรื่องการศึกษาให้คนรู้จักบัตรประเภทนี้¹

จึงเห็นได้ว่าประเทศไทยเราได้วิวัฒนาการเข้าสู่ระยะที่บัตรเครดิตเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไปแล้ว และมีแนวโน้มว่าบัตรเครดิตอาจจะเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายเช่นเดียวกับในต่างประเทศ

บัตรเครดิตที่ออกโดยสถาบันการเงินในประเทศไทย

ตั้งแต่บัตรเครดิตเริ่มออกในประเทศไทย สรุปได้ว่าจนกระทั่งถึงสิ้นเดือนกันยายน พ.ศ.2528 ประเทศไทยมีบัตรเครดิตอยู่ 6 ชื่อ และมีสถาบันผู้ออกบัตรในประเทศไทยอยู่ 5 ราย ดังตารางที่ 2.1 คือ

¹ "อเมริกันเอ็กซ์เพรส เซลส์แมนแปลงกายเป็น "จดหมาย", " การตลาด 3

ตารางที่ 2.1 ชื่อบัตรเครดิตและผู้ออกบัตรในประเทศไทยถึงเดือนกันยายน 2528

ชื่อบัตร	ประเภท		เจ้าของและผู้ออกบัตร
	ลักษณะการให้เครดิต	พื้นที่ของการใช้บัตร	
1. บัตรเครดิตอเนกประสงค์ศรีนคร	เครดิตการ์ด	ประเทศไทย	เจ้าของ : ธนาคารศรีนครจำกัด ผู้ออกบัตร : ธนาคารศรีนคร จำกัด
2. บัตรเครดิตธนาคารกสิกรไทย	เครดิตการ์ด	ประเทศไทย	เจ้าของ : ธนาคารกสิกรไทยจำกัด ผู้ออกบัตร : ธนาคารกสิกรไทยจำกัด
3. บัตรวีซ่า	เครดิตการ์ด	ทั่วโลก	เจ้าของ : สมาคมวีซ่าอินเตอร์เนชั่นแนล ผู้ได้สิทธิ์ออกบัตร : ธนาคารกสิกรไทยจำกัด ธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด
4. บัตรมาสเตอร์การ์ด	เครดิตการ์ด	ทั่วโลก	เจ้าของ : สมาคมอินเตอร์แมสเตอร์การ์ด ผู้ได้สิทธิ์ออกบัตร : ธนาคารกสิกรไทยจำกัด ธนาคารไทยพาณิชย์จำกัด
5. บัตรไดเนอร์ส บัตรไดเนอร์ส(ไทยแลนด์) บัตรไดเนอร์ส(อินเตอร์เนชั่นแนล)	ชาร์จการ์ด	ประเทศไทย ทั่วโลก	เจ้าของ : ซิตีคอร์ป ผู้ออกบัตร : บริษัทไดเนอร์สคลับ(ประเทศไทย)จำกัด
6. บัตรอเมริกันเอ็กซ์เพรส	ชาร์จการ์ด	ทั่วโลก	เจ้าของ : บริษัทอเมริกันเอ็กซ์เพรส จำกัด บริษัทอเมริกันเอ็กซ์เพรส(ไทย) จำกัด